

A forradalmak és megemlékezések hónapja – október

A megemlékezések a hősi múltról (október 6., Aradi Vértanúk napja; október 23., a forradalom és szabadságharc 60. évfordulója), jeles személyiségeiről, az elért eredményekről szólnak. Mert hőseink hazánkért, értünk harcoltak, haltak meg, hogy sikerüljön szabadon élni, együvé kovácsolódni, ragaszkodva gyökereinkhez, kultúránkhoz, keresztény hitünkhöz. Nem engedhetjük, hogy sokat szenvedett nemzetünk elért eredményeit idegenek tönkretégyék. (Szerk)

Dr. Petri Edit

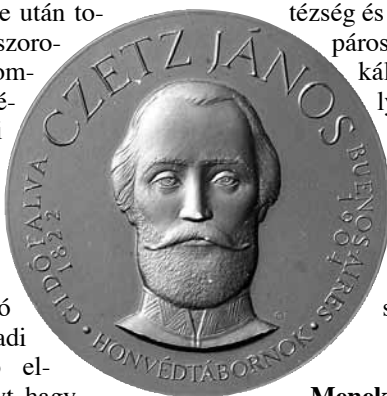
Czetz János

III.

A forradalom és szabadságharc hadsergének szolgálatában (1848-1849)

...Czetz seregével az oroszok által megszállt Brassó felszabadítására indul, melynek március 20-i bevétele után tovább üldözi a tömösi szoroson keresztül hanyatt-homlok menekülő ellenségét. Czetz hadi sikerei csúcán állt, így amikor Bem a fősereggel a Bánságba vonul, őt bízta meg az Erdélyben maradt seregek főparancsnokságával. Erről szóló napiparancsa szerint: „Hadi működésem folytatandó elkelletik egy időre Erdélyt hagynom s Czecz ezredes urat, kit generálsi hivatalra felajánlottam, ebbeli megerősítése még nem érkezett, de meg fog jönni – bízom meg az erdélyi hadfőparancsnoksággal. Meghagyom tehát minden kerületi parancsnokságnak, jelentéseiket ezután Czecz ezredes úrhoz Szebenbe tenni, minthogy a rendeleteket is tőle fogják venni.

Karánsebes, 1849. április 18.” (83.)

... Czetz újabb kitüntetés birtokosa: május 8-án megkapja a honvédsereg új érdemrendjét, a Katonai Érdemrend 2. fokozatát. Ezt az ezüst babérkoszorú övezte arany-kettőskeresztet olyan haditettek jutalmazására alapították, „melyeknél a vitézség és kitartás haditudománnyal párosult, s melyek a hadi munkálatokra szerencsés befolyással bírnak.” (86.) Czetz János számára azonban nemsokára véget ért a katonai pálya. Az amúgy is üzleti bántalmakkal küszködő tábornokot... Nagyszebenben súlyos baleset éri...

IV.

Menekülés a hazából - a száműzetés első éve (1849-1853)

Czetz Jánost lábadozó betegként 1849. június 22-én a kovásznai fürdőhelyen éri a hír: *Ligyersz* tábornok vezetésével az oroszok betörték a tömösi szoroson. Sérülései igen súlyosnak bizonyulnak, csípőcsontja több helyen eltört s csak két mankó segítségével tud járni. Az orosz támadás hírére véve hűséges segédtisztjével, *Simonyi Simon*nal útnak indulnak Marosvásárhelyen

keresztül Zsibó felé, hogy ott csatlakozzanak csapattestükhöz. Zsibó a szabadságharc egyik utolsó mentsvára volt, ide igyekeztek Temesvár augusztus 9-i eleste után az Erdély megsegítésére indult honvédseregek.

Ide indul augusztus közepén Kazinczy Lajos tábornok 8000 főnyi hadtestével és az erdélyi hadsereg hozzá csatlakozott maradványaival. 1849. augusztus 24-én Czetz és Simonyi a város alá érkeznek - ők még nem tudják, amit a város védői - hogy Görgey Világosnál kapitulált. Ezen a napon Kazinczy Lajos haditanácsot tart, s közli, hogy a további katonai ellenállás céltalan: fegyverszünetet fog kérni. Másnap a hadosztály feltétel nélkül leteszi a fegyvert a cári csapatok előtt.

Czetznek és Simonyinak menekülnie kell, sikerül az utolsó pillanatban Zsibón egy kereskedő házában egyenruhájukat és fegyverüket elrejtve polgári ruhát ölteniük, s kocsin menekülnek Magyarország felé.

„Szerencsésen átjutottunk Debrecenen, anélkül, hogy egyetlen orosszal találkoztunk volna. Továbbmentünk Miskolcra, szintén baj nélkül senki sem törődött velünk.”

Időközben megváltoztatják külsejüket, s a régi bajtársak családjainál keresnek újabb és újabb menedéket. Miskolcra Németh Albert Heves megyei nemzetőr őrnagy feleségének családi birtokán töltenek néhány napot, majd szeptember végén az utolsó bástya, Komárom közelében Simonyi Simon kúriájába érkeznek. Itt csatlakozik hozzájuk Pély József is, hárman elhatározzák, hogy csatlakoznak az ugyancsak erdélyi származású jóbarát, Klapka György seregéhez. Klapka 1849. augusztus 16-án ötezer újonccal tért vissza a városba, s egy Ausztria-ellenes

támadás tervén fáradozott. Czetzék megérkezésekor még szilárdan tartotta magát a város, „... és engem folyton az a gondolat foglalkoztatott, hogy csatlakoznom kellene a vár védőihöz. Olyan lelkesedés fűttött bennünket, hogy sokkal szívesebben haltunk volna meg Komárom falainál, mintsem hogy megadjuk magunkat az orosz megszállóknak vagy a gyűlölt osztrákoknak”. (88.) A várat ekkor már körülzárták az orosz és osztrák csapatok, a többszöri megadási felszólításra Klapka 14 napi fegyverszünetet köt augusztus 21-én, melyet az osztrákok felmondanak, s ezzel egyidejűleg megkezdődik a környéken rejtőzködő honvédek utáni hajtóvadászat. Szeptember 27-én Haynau a várőrségnek szabad elvonulást és külföldre távozást ígér, s október 3-4-én megkezdődik a vár átadása - „ez volt függetlenségünk harcunk utolsó lehellete”.

Czetzék helyzete tarthatatlanná vált, útjaik elváltak, s ő kocsin - mivel járnai még mindig csak bicegve tudott - a főváros felé vette útját. Néhány napos budai tartózkodás után vonattal Pestről Vácra, s onnan a Pély család pándi birtokára indult, ahol két hónapig rejtőzködött. Ekkor határozza el, nyugat felé veszi útját s elhagyja hazáját. Rendkívül kalandos útján - mint életében oly sokszor - a nők segítik menekülését.

A férfiak megtették a kötelességüket, tovább nem küzdhettek a vihar ellen, a hajó szétroncsoltan hevert a zátonyon, most a nőkre került a sor... Mindenekelőtt arra törekedtek, hogy az országszerte bolyongó, üldözött hazafiaknak módot nyújtsanak a menekülésre... Míg némelyek Bécsben segítették az oltalmuk alá futottakat, hol kisebb volt akkor a veszély. Mentőangyalok legtöbbje pedig úgy segített, ... hogy külföldre szóló útlevelet szerevve szolgálta vagy

kocsis színében vitte ki magával. (89.) Czetz lakójának maszkírozza magát, így viszi magával egy üzletasszony Bécsbe. A bécsi érdekltségű cég üzleti kapcsolatban állt egy hamburgi kereskedőházzal is, s Czetz néhány napos bécsi tartózkodása után, zsebében szabályos útlevelemmel feljut a Hamburgba induló vonatra - s ezzel mindörökké elhagyja hazáját.

„Végre szabad tüdővel lélegezhettem szabad városban. Bécsi barátaimtól nem csupán útlevelet kaptam, hanem a Campe könyvkiadó és könyvkereskedő címét is. Ő volt az egyetlen akkoriban, aki a németországi, francia és a schleswig-holsteini forradalmi mozgalmakról jelentetett meg könyveket... elvittem neki Bem erdélyi hadjáratairól készített feljegyzéseimet és ő lelkesen vállalta, hogy kiadja őket.” (90.)

Julius Campe a máig is létező Hoffmann und Campe hamburgi könyvkiadó

vezetője volt 1823 óta, nevéhez fűződik Heine, valamint Marx műveinek kiadása is. 1850 júniusában már napvilágot látott *Bem's Feldzug in Siebenbürgen in den Jahren 1848 und 1849* című könyve, melyben töretlen forradalmi hitvallásáról tesz tanúbizonyságot - kivíva ezzel maga és hazája számára a nemzetközi közvélemény rokonszenvét.

„A nép ereje töretlen, s ha majd az égen ismét pirkadni kezd a hajnal, az első kasszóra bosszúálló seregek nőnek ki az anyaföldből, mert az ellenség sárkányfogakat vetett belé. Akkor a szabadság harcosai széttapossák a századokon át imádozott bálványokat.” (91.)

(Megjelent: Dr. Petri Edit: Czetz János – MH Oktatási és Kulturális Anyagellátó Központ, 1991

A Czetz János plakett Gergely István alkotása)

Papp Annamária

Pongrátz Gergely '56-os élő hagyatéka Magyarország egyetlen '56-os emlékmúzeuma Kiskunmajsán látogatható

Felejthetetlen és életre szóló élményt nyújt immár évek óta határon túli magyar fiatalok számára a Kiskunhalas és Kiskunfélegyháza között található Kiskunmajsa melletti '56-os ifjúsági tábor. Mindez néhai Pongrátz Gergelynek, a Corvin köz egykori főparancsnokának

köszönhető, aki az 1956-os forradalom és szabadságharc szellemének őrzése és továbbadása érdekében múzeumot, kápolnát és ifjúsági tábort hozott létre a dél-alföldi településen. Először 1999-ben fogadtak itt diákokat: az esemény megszervezésének az '56-os forradalom

visszacsatolt Partiumban és Észak-Erdélyben. Családjával mindaddig magyar közigazgatás alatt élt, amíg a bevonuló román és szovjet csapatok elől 1945-ben Mátészalkára, majd egy év múlva Soroksárra költöztek, ahol édesapja kilenc gyermeke után 13 hold földet kapott, és azon gazdálkodhatott. Édesapjára így emlékezett: „Amikor meglátta az első orosz katonát, akkor megfogadta: addig, amíg itt vannak az oroszok, nem borotválkozik. Mellig érő szakállal temettük '56 áprilisában.”

Pongrátz Gergely agronómus lett, tanulmányait Bácsalmáson végezte. A szobi járási tanács takarmánygazdálkodási előadója, majd a ceglédi városi tanács főállattenyésztője lett. Mint azt könyvében vallja, „csakis őrangyalomnak köszönhettem, hogy börtön nélkül megúsztam a közel 12 évig tartó kommunista rendszert”.

Napokig kitartottak a Corvin köziek

Az 1956-os forradalom kitörésének híre a hényelpusztai állami gazdaságban érte, ahonnan október 24-én Budapestre ment. „Éreztem, hogy testvéreim is részesei a felkelésnek. Tudtam, hogy mellettük van a helyem. A Corvin közbe október 25-én hajnalban kerültem, ahol bajtársaimmal és testvéreimmel én is részese lettem azoknak a harcoknak és tárgyalásoknak, amelyek a forradalom győzelméhez vezettek”.

Többször részt vett a fegyverszüneti tárgyalásokon, ahol igen bizalmatlan volt a politikai és katonai vezetőkkel szemben, és nem volt hajlandó semmiféle egyezkedésre. Pongrátz Gergelyt a Corvin köziek november 1-jén választották meg főparancsnoknak, amit emlékiratában élete legnagyobb kitüntetéséként értékelte. A szovjet csapatok november 4-i támadásának ellenálltak, sőt még napokig kitartottak a Corvin köziek.

November végén családjával magyar katonák segítségével elhagyta az országot, és Bécsben csatlakozott a Magyar Forradalmi Tanácshoz. Egy ideig Spanyolországban élt, majd az Egyesült Államokban telepedett le. 1957-ben a Chicagóban megtartott Szabadságharcos kongresszuson a Magyar Szabadságharcos (Nemzetőr) Világszövetségének alelnökévé választották meg, később 15 évig, 1982-es lemondásáig a szervezet elnöke volt.

Pongrátz Gergely 1956-ot követően először 1990-ben, a rendszerváltás után járt Magyarországon, és már a következő évben végleg hazaköltözött. Budapesti elnöke lett az 1956-os Magyarok Világszövetségének, majd az '56-osok Szövetségének, tiszteletbeli elnöke, aztán elnökhelyettese a Magyar Politikai Foglyok Szövetségének, a POFOSZ-nak, alapítója a Pesti Srác Alapítványnak.

Az élete végéig megalkuvást nem tűrő, jobboldali és kommunistaellenes nézeteket valló Corvin közti főparancsnokkal szívinfarktus végzett 2005. május 18-án a marispusztai múzeum udvarán. Május 28-án Budapesten, a Corvin közben ravalozták fel.

Erősíteni kell a közös cselekvés tudatát

„Minden tábornak van egy tematikus vezérfonala, amelyre valamennyi program felfűzhető. A tábor idei előadásai azt bontották ki, hogy miként sereglettek a forradalom zászlói alá a magyar fiatalok az egész Kárpát-medencéből, többen – mint az erdélyi *Józsa Árpád Csaba* és *Bíró Benjámín* – akár a zöldhatáron átszökve is” – mondta kérdésünkre Nahimi Péter az idei '56-os ifjúsági tábor célkitűzését összegezve.

Mint fogalmazott, a demokráciában mindig közösségek döntenek a saját sorsukról. Ennek feltétele, hogy mindenki,